

Стара програма	Волощук Є. В.	Ніколенко О. М. і колектив	Снегірєва В.В., Бушакова О.В., Горобченко І.В., Каєнко О.В.
9 клас			
<p>Загалом: 19 творів, з яких 3 романи, 1 поема, 9 віршів, 3 повісті, 2 п'єси, 1 цикл оповідань (або ще один роман).</p>	<p>Загалом: 52-56 текстів, з яких 14 уривків з Біблії, 23-25 віршів, 4 п'єси (уривки), 1-2 героїчні поеми (уривки), 5-6 романів (уривки, ключові епізоди тощо), 1 поема, 1 промова, 1 оповідання, 2 повісті</p>	<p>Загалом: 16 творів, з яких 6 віршів; 6-7 романів (частина: скорочено, уривки, розділи), 1 поема, 1 повість, 1 п'єса, 1 цикл оповідань (якщо романів 6).</p>	<p>Загалом: 17-18 творів, з яких 4 романи (ключові епізоди, вибрані розділи), 1 повість, 1 повість-казка, 4 вірші, 1 поема (уривки), 2 новели, 1 оповідання, 1 п'єса; на вибір учителя 2-3 твори з трьох оповідань і трьох романів</p>
<p>1. Вступ (2 години). Літературні жанри і стилі. Перехідні явища в літературі.</p> <p>2. Просвітництво (9 годин). Історичні умови та провідні ідеї Просвітництва. Вплив філософії на літературу й культуру доби. Художні напрями (просвітницький класицизм, просвітницький реалізм, сентименталізм).</p> <p><u>Джонатан Свіфт (1667–1745).</u> «Мандри Лемюеля Гуллівера» (1 частина). Історія написання твору. Просвітницькі ідеї у творі. Образ Гуллівера як втілення концепції нової людини. Жанрова своєрідність роману (поєднання реалістичних елементів і соціальної фантастики). Засоби комічного (гумор, іронія, сатира, сарказм). Езопова мова.</p> <p><u>Йоганн Вольфганг Гете (1749–1832).</u> <u>Поезії «Вільшаний король».</u> «Травнева пісня», «Прометей». Роль Й. В. Гете в історії Просвітництва. Нове розуміння природи у ліриці</p>	<p>Вступ. Що таке історія літератури? Література та інші види мистецтва. Історія літератури від античності до сьогодення; її зв'язок з історією культури. Біблія і античність – фундамент європейської культури та літератури. Роди літератури. Літературні напрями. Моральні цінності в художній літературі. Художній переклад та його культурні функції. Види перекладу.</p> <p>Частина 1. Біблія – духовна скарбниця людства.</p> <p>1.1. Зі Старого Заповіту. Давид і Соломон – ідеальні правителі «золотої доби» Ізраїльського царства. Шлях Давида від пастуха до царя. Битва Давида й Голята; духовне значення перемоги Давида. Цар Давид – псаломспівець. Уславлення Бога й праведної людини у псалмах Давида. Цар Соломон і побудова Єрусалимського Храму. Легендарна мудрість царя Соломона (суди царя Соломона). Моральні чесноти й вади</p>	<p>Вступ. Літературні жанри та стилі. Жанри художньої літератури. Епічні, ліричні, драматичні жанри. Взаємодія жанрів. Міжжанрові та міжродові утворення. Стилi загальні та індивідуальні.</p> <p>Доба Просвітництва: розум, природа, освіта.</p> <p>Історичні умови та провідні ідеї. Просвітництва. Вплив філософії на літературу й культуру доби.</p> <p><u>Йоганн Крістоф Фрідріх Шиллер (1759–1805).</u> «До радості».</p> <p>Просвітницька ідея об'єднання людства в оді «До радості» Ф.Шиллера. Пафос твору, який став гімном Євросоюзу.</p> <p><u>Йоганн Вольфганг Гете (1749–1832).</u> «Травнева пісня». Роль Й. В. Гете в історії європейського Просвітництва. Нове розуміння природи у ліриці Й.В. Гете. Ідея кохання й щастя у «Травневій пісні», ознаки фольклору у творі.</p> <p><u>Джонатан Свіфт (1667–1745).</u></p>	<p>Вступ. Напрями і стилі в літературі. Літературний процес.</p> <p>У пошуку ідеалу. Критичне осмислення дійсності в літературі Просвітництва.</p> <p><u>Даніель Дефо (1660–1731)</u> (1660–1731). «Робінзон Крузо» (ключові епізоди). Творча історія роману «Життя та незвичайні і дивовижні пригоди Робінзона Крузо». Сюжет твору. Віра у невичерпні можливості людини в освоєнні природи та боротьбі за життя. Утілення в образах Робінзона Крузо і П'ятниці просвітницьких уявлень про «цивілізовану» та «природну» людину.</p> <p><u>Вольтер (Франсуа-Марі Аруе) (1694–1788).</u> «Простак» (розділи 1-2, 4). Загальне уявлення про сюжет твору. Просвітницькі ідеї у повісті, критика французької дійсності. Протиставлення «природної» людини Гурона і «цивілізованого» французького суспільства. Образи</p>

Й.В. Гете. Міфологічний зміст образів вірша «Вільшаний король». Ідея кохання й щастя у «Травневій пісні», ознаки фольклору. Волелюбні мотиви та протистояння образів персонажів у «Прометей». Образ Прометея.

Йоганн Крістоф Фрідріх Шиллер (1759–1805). «До радості».

Просвітницька ідея об'єднання людства в оді «До радості» Ф.Шиллера. Пафос твору, який став гімном Євросоюзу.

3. Романтизм (18 годин). Історичні, естетичні, філософські чинники розвитку романтизму. Основні ознаки

романтизму як напряму в літературі й мистецтві. Романтизм у різних країнах.

Генріх Гейне (1797–1856). «Книга пісень» («На півночі кедр одинокий...»), «Не знаю, що стало зо мною...»), «Коли розлучаються двоє...».

Специфіка німецького романтизму і творчість Г. Гейне. «Книга пісень»: особливості композиції збірки, образ ліричного героя, фольклорні елементи (образи, мотиви, символи, жанрові ознаки пісні та ін.). Утілення високого почуття кохання у віршах митця. Особливості поетичної мови творів.

Джордж Ноел Гордон Байрон (1788–1824). «Хотів би жити знов у горах...»), «Мій дух як ніч...»), «Мазепа» або «Паломництво Чайльда Гарольда» (1 поема за вибором

у «Приповідках Соломона». Поетичність «Пісні пісень».

1.2. З Нового Заповіту. Духовні й моральні цінності християнства в Нагірній проповіді Ісуса Христа. Любов до Бога та ближніх як основа християнського світосприйняття; сенс молитви Господньої. Послання апостолів. Уривок про любов з Першого послання апостола Павла до коринфян. Біблійні фразеологізми. Християнські мотиви в літературі та мистецтві.

Інваріантний компонент. З першої книги Царств. Давид і Голіят. Псалми Давида (8, 15). З Третьої книги Царств: будівництво Єрусалимського храму; суд Соломона. З «Приповідок Соломона» (уривок). З «Пісні пісень» (уривок). З Нагірної проповіді: Заповіді блаженств; молитва «Отче наш»; про примирення; про прощення ворогів; заклик не судити інших. Перше послання апостола Павла до коринфян, розділ 13 (про любов).

Частина 2. Від античності до Відродження.

2.1. З давньогрецької літератури. Загальна характеристика літератури Давньої Греції. Антична лірика. Виникнення давньогрецького театру; його особливості. Антична трагедія.

Есхіл (бл. 525 – 456 рр. до н. е.). «Прометей закутий» (уривки). Стилі відомості про автора. Загальна характеристика сюжету трагедії «Прометей закутий». Риси характеру Прометея. Образна мова твору.

«Мандри Лемюеля Гуллівера» (1 частина). Просвітницькі ідеї у творі.

Образ Гуллівера як втілення концепції нової людини. Жанрова своєрідність роману (поєднання реалістичних елементів і соціальної фантастики). Засоби комічного (гумор, іронія, сатира, сарказм). Літературний міст у сьогодення.

Крістіне Нестлінгер (нар. 1936).

«Маргаритко, моя квітко». Непростий шлях дорослішання Маргарити-Марії Закмайер. Родинні проблеми, поєднані з особистими хвилюваннями й клопатами дівчинки. Зміна життєвих цінностей і пріоритетів. Взаємини дорослих і дітей, сімейні цінності, перше кохання.

Від романтизму до реалізму. Історичні, естетичні, філософські чинники розвитку романтизму. Основні ознаки романтизму як напряму в літературі й мистецтві. Романтизм у різних країнах.

Генріх Гейне (1797–1856). «Книга пісень» («На півночі кедр одинокий...»), «Не знаю, що стало зо мною...»), «Коли розлучаються двоє...» (2 твори за вибором учителя).

Специфіка німецького романтизму і творчість Г. Гейне. «Книга пісень»: особливості композиції збірки, образ ліричного героя, фольклорні елементи (образи, мотиви, символи, жанрові ознаки пісні та ін.). Утілення високого почуття кохання у віршах митця. Особливості поетичної мови творів.

Гуруна і Сент-Ів.

Твори для додаткового читання:

Джонатан Свіфт “Мандри Гуллівера”. Фрідріх Шиллер “Вільгельм Телль” (окремі епізоди), ода “До радості”.

Пісні льоду й полум'я. Еволюція романтичного ідеалу в європейській літературі.

Е.Т.А. Гофман (1776–1822). **“Крихітка Цахес” (розділи 1-3, 6-7, 9-10).** “Крихітка Цахес” як зразок романтико-філософської казки. Протистояння митця світу самозасліплених філістерів. Історія злету і падіння Цахеса, її причини і наслідки. Критика ідей Просвітництва у творі. Іронія і гротеск як ознаки стилю Гофмана.

Дж. Байрон (1788-1824). **«Хотів би жити знов у горах...» або «Собі у день тридцятишестиліття...».** **«Мазепа» (уривки).** Байрон як представник активного крила романтизму. Теми світової скорботи та активного перетворення світу у його творчості. Протистояння мрії і дійсності у вірші “Хотів би жити знов у горах...” Пропаганда активної життєвої позиції та боротьби за свободу (“Собі у день тридцятишестиліття...”).

Романтичне трактування української історії у поемі “Мазепа”. Історична основа та її художня інтерпретація. Особливості композиції твору. Образ Мазепи, його специфіка. Значення поеми для популяризації української тематики у Європі.

Генріх Гейне (1797–1856) Із “Книги

учителя).

Вплив творчості Дж. Байрона на розвиток романтизму в Європі. Протиставлення мрії і дійсності у ліриці поета. Фольклорні та біблійні мотиви у віршах Дж. Байрона. Українська тема в поемі «Мазепа». Специфіка зображення образу гетьмана у творі (монолог героя, романтичний пейзаж як засіб увиразнення образу, динаміка образу та ін.). Відображення духовного життя особистості та суспільства, історії та культури Європи в поемі «Паломництво Чайльд Гарольда». Герой і автор: схожість і відмінність. Особливості віршової організації поеми (спенсерова строфа).

Нові обрії європейського роману.

Джейн Остін «Гордість і упередження», Віктор Гюго «Собор Паризької Богоматері», Шарлотта Бронте «Джейн Ейр», Джозеф Конрад «Серце п'їтми» (1 твір за вибором учителя).

Джейн Остін (1775–1817). «Гордість і упередження». Роман чуттєвості як прояв «жіночої літератури» кінця XVIII – XIX ст. Життєва історія родини Беннет. Образи головних героїв і героїнь, засоби їх створення. Тема кохання у творі (Елізабет Беннет – містер Дарсі, Джейн Беннет – містер Бінглі). Зображення середовища, виразні деталі.

Віктор Гюго (1802–1885). «Собор Паризької Богоматері». Історична основа твору та її авторське переосмислення. Провідні теми й

Функція хору в трагедії.

Сапфо (кінець VII – початок VI ст. до н. е.). «Барвошатна владарко, Афродіто...» Стислі відомості про авторку. Кохання, краса, туга – провідні мотиви поезії Сапфо. Відображення світу жіночих почуттів у ліриці поетеси. Вірш «Барвошатна владарко, Афродіто...» – гімн коханню.

2.2. З давньоримської літератури **Культура Римської імперії. «Золота доба» давньоримської літератури.**

Публій Вергілій Марон (70–19 рр. до н. е.). «Енеїда» (вибрані пісні). Стислі відомості про автора. Задум поеми «Енеїда», її зв'язки з міфологією та героїчними поемами Гомера. Загальна характеристика її сюжету. Осуд війни та утвердження любові до батьківщини. Риси вдачі Енея; його стосунки з іншими персонажами. Ставлення автора до героїв. Крилаті вислови з «Енеїди».

Інваріантний компонент. Есхіл. «Прометей закутий» (уривки). Сапфо. «Барвошатна владарко, Афродіто...». Публій Вергілій Марон. «Енеїда»: пісня друга та дванадцята (уривки).

Варіативний компонент 1. Вибрані поезії Сапфо, Анакреонта, Піндара (1–2 вірша). Аристофан. «Жаби» (ключові епізоди). Інші пісні з «Енеїди» Вергілія.

Варіативний компонент 2. Ліричні твори античних авторів за вибором вчителя (1–2 поезії).

2.3. Від середньовіччя до Відродження. Доба середньовіччя в

Джордж Ноел Гордон Байрон (1788–1824). Вірші «Хотів би жити знов у горах...», «Мій дух як ніч...». Поема «Мазепа» (уривки) АБО поема «Паломництво Чайльд Гарольда» (перша пісня). Вплив творчості Дж. Байрона на розвиток романтизму в Європі. Протиставлення мрії і дійсності у ліриці поета. Фольклорні та біблійні мотиви у віршах Дж. Байрона. Українська тема в поемі «Мазепа». Специфіка зображення образу гетьмана у творі (монолог героя, романтичний пейзаж як засіб увиразнення образу, динаміка образу та ін.). Відображення духовного життя особистості та суспільства, історії та культури Європи в поемі «Паломництво Чайльд Гарольда». Герой і автор: подібність і відмінність. Особливості віршової організації поеми.

Джейн Остін (1775 – 1817) «Гордість і упередження» (скорочено) АБО Віктор Гюго (1802 – 1885) «Собор Паризької Богоматері» (скорочено) (1 твір за вибором учителя).

Джейн Остін (1775 – 1817). «Гордість і упередження» (скорочено). Роман чуттєвості як прояв «жіночої літератури» кінця XVIII – XIX ст. Життєва історія родини Беннет. Образи головних героїв і героїнь, засоби їх створення. Тема кохання у творі (Елізабет Беннет – містер Дарсі, Джейн Беннет – містер Бінглі). Зображення середовища, виразні деталі.

пісень» «Аж серце стисне, як згадаю...», «Дитя моє, бувши дитьми...», з «Подорожі на Гарц» «Білі глянцеві манжети.» (1-2 вірші на вибір учителя). Гейне і світовий романтизм. Провідні мотиви його лірики. Розмаїття почуттів і думок в описі ставлення ліричного героя до дійсності. Філософічність і ліризм у віршах з «Книги пісень». Конфлікт зі світом обмежених філістерів і спроба втечі від нього («Білі глянцеві манжети...»). Перегук з творами Байрона.

Проспер Меріме (1803–1870) «Матео Фальконе» (2 год.). Знецінення романтичного ідеалу у творах Меріме. Проблема сімейного щастя і честі, пріоритет громадського над особистим, мотив зради і смерті в новелі «Матео Фальконе». Образ Матео. Перегук з повістю М. Гоголя «Тарас Бульба».

Твори для додаткового читання:
Адам Міцкевич «Кримські сонети».
Джеймс Фенімор Купер «Останній з могікан».
Проспер Меріме «Кармен».
Александр Дюма-батько «Граф Монте-Крісто».
Сучасна зарубіжна поезія (2-3 твори на вибір учителя).
Життя багатоліке і мінливе. Людина і суспільство в літературі реалізму.

Оноре де Бальзак (1799–1850). «Гобсек» або «Батько Горіо». Загальна характеристика «Людської комедії». Панорама життя Франції першої половини XIX ст. з точки зору митця. Неоднозначність і

проблеми роману. Особливості побудови сюжету і композиції. Поетизація почуття кохання. Образи персонажів (Есмеральда, Клод Фролло, Квазімодо, Феб та ін.), їхні стосунки й життєві долі. Символіка твору.

Шарлотта Бронте (1816–1855). «Джейн Ейр». Історія сироти Джейн Ейр на тлі суспільства. Романтичні мрії Джейн Ейр і сувора реальність. Тема кохання у творі (Джейн Ейр – Едвард Рочестер). Достовірність зображення середовища, реалістичні деталі.

Джозеф Конрад (Юзеф Теодор Конрад Коженювський) (1857 – 1924). «Серце півми», «Серце півми» – пригодницький роман про мандрівку моряка Марлоу Центральною Африкою. Засудження у творі жадливіх наслідків колоніальної політики європейців. Образ Африки в романі. Протиставлення цивілізації й природи у творі. Сенс назви твору.

4. Реалізм (13 годин).

Поняття про реалізм та історія його формування. Характерні ознаки реалізму як літературного напрямку (зв'язок із дійсністю, аналітизм, типовість образів і ситуацій, розкриття впливу соціального середовища на людину, критичний пафос, дослідження життя суспільства, психологізм та ін.). Взаємодія реалізму з іншими напрямами XIX ст. (романтизмом, натуралізмом).

історії культури. Визначальний вплив християнства на історію та культуру середньовічної Європи. Середньовічна картина світу та людини. Загальна характеристика середньовічної літератури. Роман про Трістана та Ізольду (за реконструкцією Жозефа Бед'є, уривки). Трагічне кохання Трістана та Ізольди. Характери центральних персонажів, сила їхніх почуттів. Конфлікт між почуттям та моральним обов'язком. Відображення лицарської культури у творі. Стосунки Трістана з Ізольдою та Марком. Фантастичні елементи в романі.

Данте Аліг'єрі (1265–1321). Сонет «В своїх очах вона несе Кохання...». Стислі відомості про автора. Жанр сонета у творчості Данте. Тема кохання і образ Беатріче у творчості поета. Образ коханої і культ Прекрасної Дами в сонеті «В своїх очах вона несе Кохання...». Християнські мотиви та символічні образи у вірші.

Інваріантний компонент. Роман «Трістан і Ізольда» (уривки). Данте Аліг'єрі. Сонет «В своїх очах вона несе Кохання...».

Варіативний компонент 1. «Пісня про Роланда». «Витязь у тигровій шкурі». Нізамі Гянджеві. «Лейла і Меджнун». Франсуа Війон. «Балада прикмет» та ін. вірші. Поезія вагантів. Сонети Данте.

Варіативний компонент 2. Героїчний епос та лірика європейської середньовічної літератури (1–2 твори

Віктор Гюго (1802 – 1885). «Собор Паризької Богоматері» (скорочено). Історична основа твору та її авторське переосмислення. Провідні теми й проблеми роману. Особливості побудови сюжету і композиції. Поетизація почуття кохання. Образи персонажів (Есмеральда, Клод Фролло, Квазімодо, Феб та ін.), їхні стосунки й життєві долі. Символіка твору.

Реалізм: типові образи й обставини. Поняття про реалізм та історія його формування. Характерні ознаки реалізму як літературного напрямку. Взаємодія реалізму з іншими напрямами XIX ст.

Оноре де Бальзак (1799–1850) «Гобсек» АБО «Батько Горіо» (1 твір за вибором учителя). «Людська комедія»: історія написання, художня структура, тематика і проблематика, образи. Повість «Гобсек» у структурі «Людської комедії». Сюжетно-композиційні особливості твору. Багатогранність образу Гобсека, засоби його створення. «Батько Горіо»: історія створення повісті, сюжет, композиція. Сімейна історія Горіо на тлі суспільства. Причини трагедії батька. Образи дочок батька Горіо. Морально-філософський зміст твору. Майстерність реалістичних описів і деталей.

Шарлотта Бронте (1816–1855). «Джейн Ейр» (скорочено). Історія сироти Джейн Ейр на тлі суспільства. Романтичні мрії Джейн Ейр і сувора

багатогранність образу головного героя повісті «Гобсек», його соціально-історична обумовленість. Руйнівна сила «влади золота». Привабливість і актуальність життєвої філософії Гобсека, необхідність їй протистояти.

«Батько Горіо» – твір про гроші і їх вплив на людські стосунки, формування характерів. Двоїстий характер грошей: руйнівна й руйнівна сила особистості та держави. Моральний сенс історії старого Горіо та його дочок. Тривога за долю молодого покоління.

Чарльз Дікенс (1812–1870). «Пригоди Олівера Твіста» (вибрані розділи). Дікенс – критик англійської реальності. Романтичні і реалістичні риси у творі. Світ дитинства в романі. Історія дорослішання Олівера на тлі суспільних негараздів. Дитячі образи. Особливості трактування зла і його проявів. Вплив твору Дікенса на історію Англії.

Гі де Мопассан (1850–1893). «Сімонів батько». Засудження соціальних негараздів та дитячого булінгу у новелі. Історія усиновлення малого Сімона. Гуманістичний пафос твору.

Бернард Шоу (1856–1950). «Пігмаліон». «Осучаснення» античного міфу в драмі-дискусії «Пігмаліон». Образ Елайзи, трансформація дівчини-квіткарки у леді, її причини і наслідки. Конфлікт наукових інтересів і «експерименту

Оноре де Бальзак (1799–1850). «Гобсек». Основні віхи творчості та особливості світогляду письменника. «Людська комедія»: історія написання, художня структура, тематика і проблематика, образи. Повість «Гобсек» у структурі «Людської комедії». Сюжетно-композиційні особливості твору («розповідь у розповіді»). Багатогранність образу Гобсека (як соціального типу доби, як філософа та ін.), засоби його створення (портрет, психологічна деталь, монолог, вчинки, філософське ставлення до життя та ін.). Микола Васильович Гоголь (1809 – 1952). Зрілий етап життя і творчості митця. «Ревізор». Творча історія п'єси. Критика суспільства. Образи персонажів як відображення аномальної системи, втілення в них соціальних і людських вад. Специфіка художнього конфлікту і жанру твору «Шинель». Особливості сюжету і композиції твору. Образ столиці як чужого й ворожого для людини простору. Духовне знецінення й занепад особистості в умовах антигуманного суспільства. Критичний пафос твору. Трагування фіналу (роль фантастики в реалістичному творі). Авторська позиція.

5. Нові тенденції у драматургії кінця XIX–початку XX ст. (7 годин). «Стара» і «нова драма». Зміни в драматургії кінця XIX – початку XX ст.

за вибором вчителя).

2.4. З літератури Відродження. Відкриття світу й людини за доби Відродження. Повернення до культурних надбань античності. Розквіт міської та світської культури. Утвердження ідеалу гармонійної особистості. Ренесансний гуманізм. Злет мистецтв та літератури за доби Ренесансу.

Франческо Петрарка (1304–1374). Сонети 61, 132. Стислі відомості про автора. Петрарка як перший поет-гуманіст доби Відродження. Історія виникнення збірки «Книга пісень». Зображення складних любовних переживань у сонетах Петрарки. Лаура як втілення жіночого ідеалу. Відлуння ренесансних настроїв у ліриці Петрарки.

Вільям Шекспір (1564–1616). Сонети 116, 130. «Ромео і Джульєтта» (ключові епізоди). Стислі відомості про автора. Розвиток жанру сонета у творчості Шекспіра. Тема кохання в сонетах Шекспіра. Оспівування земної жіночої краси. Внутрішній світ ліричного героя. Історія створення «світлої трагедії» «Ромео і Джульєтта». Протиставлення саможертвовного кохання Ромео і Джульєтти непримиримій ворожнечі їхніх сімей. Зображення сили почуттів центральних героїв. Сенс фіналу твору. Ромео і Джульєтта як ренесансні герої і «вічні образи» світової літератури.

Інваріантний компонент. Франческо

реальність. Тема кохання у творі (Джейн Ейр – Едвард Рочестер). Достовірність зображення середовища, реалістичні деталі. Літературний міст у сьогодення.

Гарпер Лі (1926–2016) «Убити пересмішника» АБО Барбара Космовська (нар. 1958) «Позолочена рибака» (1 твір за вибором учителя). Гарпер Лі. «Убити пересмішника». Проблема входження молоді в дорослий світ, зіткнення із жорстокістю і несправедливістю. Тема соціальної нерівності у творі. Утвердження ідеї толерантності й поваги до людей різних рас, націй, національностей і народів. Моральні цінності у творі. Барбара Космовська. «Позолочена рибака». Становлення характеру Аліції у життєвих ситуаціях та стосунках з іншими людьми. Формування вміння зрозуміти інших. Ідея доброти й милосердя, що заступають на місце егоїзму й самовпевненості. Шлях до порозуміння дорослих і дітей.

Людина у вимірі нової драми. (1 твір за вибором учителя)

Зміни в драматургії кінця XIX – початку XX ст. «Стара» і «нова драма».

Генрік Ібсен (1828–1906). «Ляльковий дім». Роль Г. Ібсена в розвитку світової драматургії, його новаторство. «Ляльковий дім» як соціально-психологічна драма. Особливості драматичного конфлікту та розвитку сценічної дії (зовнішньої і внутрішньої). Композиція п'єси.

над людиною». Відкритий фінал п'єси, її інтелектуальний характер. Жанрова своєрідність твору (роман у п'яти діях).

Твори для додаткового читання: Шарлотта Бронте “Джен Ейр”. Чарльз Дікенс “Крихітка Дорріт”. Моріс Метерлінк “Синій птах”.

На шальках терезів. Проблема життєвого вибору в сучасній літературі. (2-3 твори на вибір учителя)

Джозеф Конрад (1857–1924) “Фрея із Семи Островів” або “Серце темряви”. Джозеф Конрад як представник неоромантизму. Своєрідність теми кохання у повісті “Фрея із Семи Островів”. Боротьба Хімскірка і Джаспера за серце дівчини. Трагізм фіналу. Людина наодинці з пільмою власної душі (повість “Серце темряви”). Символічний зміст подорожі Марлоу углиб “чорного континенту”. Образ Курца – засторога проти появи нового тирана.

Джон Роналд Руал Толкін (1892–1973). «Листок пана Дрібнички». Алегоричний зміст оповідання. Метафора смерті як подорожі й переходу на інший рівень. Відповідальність людини за своє персональне потойбіччя. Авторське бачення Чистилища і Раю. Образ Дрібнички (Ніггла), його робота над картиною. Гуманістичний пафос твору.

Вільям Голдінг (1911–1993). “Володар мух”. “Володар мух” як

Генрік Ібсен «Ляльковий дім»,
Бернард Шоу «Пігмаліон» (1-2 твори за вибором учителя).

Генрік Ібсен (1828–1906).

«Ляльковий дім». Роль Г. Ібсена в розвитку світової драматургії, його новаторство. «Ляльковий дім» як соціально-психологічна драма. Особливості драматичного конфлікту та розвиток сценічної дії (зовнішньої і внутрішньої). Композиція п'єси. Образна система. Підтекст. Символіка. Відкритість фіналу.

Бернард Шоу (1856–1950).

«Пігмаліон». Особливості світогляду Б. Шоу. Специфіка втілення античного міфу в п'єсі «Пігмаліон». Динаміка образу Елайзи Дулітл. Ідеї «одухотворення» людини й життя засобами мистецтва, збереження національної культури, розвитку мови.

6. Література ХХ–ХХІ ст. Життя, історія, культура (7 годин).

(1-2 твори за вибором учнів і вчителя)

Шолом-Алейхем (1859–1916).

«Тев'є-молочар». Тема історичного зламу, який пройшов крізь долю людини і народу на межі ХІХ–ХХ ст. Образна система твору. Філософські проблеми. Народний гумор. Сучасні інтерпретації твору в театрі, кіно та інших видах мистецтва.

Михайло Опанасович Булгаков (1891–1940). «Собаче серце».

Українські сторінки життя і творчості М. Булгакова. М. Булгаков і влада, трагедія митця. Творча історія

Петрарка. Сонети 61, 132. Вільям Шекспір. Сонети 116, 130. «Ромео і Джульєтта» (ключові епізоди).

Варіативний компонент 1.

Ф.Петрарка. Сонети. В. Шекспір. Сонети. «Багато шуму з нічого». «Дванадцята ніч». Ф. Рабле. «Гаргантюа і Пантагрюель» (уривки). Варіативний компонент 2. 1–2 твори з літератури доби Відродження. **Частина 3. Від бароко до Просвітництва.**

3.1. З літератури бароко. Історичне тло доби бароко та її провідні філософські ідеї. Барокова картина світу. Бароковий напрям у мистецтві та літературі; його найвидатніші представники.

Джон Донн (1572–1631). Сонет 19.

Стислі відомості про автора. Провідні мотиви збірки «Священні сонети». Духовні шукання та внутрішні протиріччя ліричного героя сонета 19. Образна система вірша. Християнські мотиви у творі.

Педро Кальдерон де ла Барка. Сонети «Про квіти», «Ці rischi світла...».

Стислі відомості про автора. Кальдерон як яскравий представник іспанського бароко. Філософські теми в поезії Кальдерона. Паралелізм природи та людського життя в сонетах. Символічний зміст образів.

3.2. З літератури класицизму.

Класицизм у мистецтві та літературі; його найзначніші риси та видатні представники. Античне мистецтво як естетичний взірець класицизму. Особливості класицистичної драми.

Образна система. Підтекст. Символіка. Відкритість фіналу. Ібсенізм.

Бернард Шоу (1856–1950).

«Пігмаліон». Особливості світогляду Б. Шоу. Специфіка втілення античного міфу в п'єсі «Пігмаліон». Динаміка образу Елайзи Дулітл. Ідеї «одухотворення» людини й життя засобами мистецтва, збереження національної культури, розвитку мови.

Моріс Метерлінк (1862–1942). «Синій птах».

Ідея одухотворення життя й відновлення втрачених духовних ідеалів у драмі-казці «Синій птах». Особливості розвитку сюжету. Роль фантастики. Символіка образів. Багатозначність фіналу.

Історія і сучасність у літературі.

(2 твори за вибором учителя)

Шолом-Алейхем (1859–1916) «Тев'є-молочар» АБО Рей Дуглас Бредбері (1920–2012) «451° за Фаренгейтом»

(1 твір за вибором учителя).

Шолом-Алейхем (1859–1916). «Тев'є-молочар».

Тема історичного зламу, який пройшов крізь долю людини і народу на межі ХІХ–ХХ ст. Образна система твору. Філософські проблеми. Народний гумор.

Рей Дуглас Бредбері (1920–2012).

«451° за Фаренгейтом». Тривога за майбутнє суспільства в романі «451° за Фаренгейтом».

Тема занепаду культури. Провідні мотиви твору. Натовп і влада. Важке прозріння особистості в тоталітарному суспільстві. Літературний міст у

пародія на «робінзонади». Невдала спроба побудови цивілізованого суспільства на безлюдному острові. Образи Ральфа, Джека, Звіра. Ознаки притчі у творі.

Бел Кауфман (1911–2014). «Вгору сходами, що ведуть вниз».

Автобіографічні мотиви в романі. Зображення непростого шкільного життя «зсередини». Образи Сильвії Баррет та її учнів. Гуманізм твору, тривога за майбутнє молодого покоління. Роздуми про шкільну освіту та її перспективи.

Рей Бредбері (1920–2012). «451 градус за Фаренгейтом».

Можлива девальвація традиційної культури у майбутньому. Роль книги у збереженні гуманітарних цінностей, руйнівна роль телебачення. Натовп і влада у тоталітарному суспільстві. Образ Гая Монтега, його еволюція і тяжкий шлях до прозріння.

Річард Метісон (1926–2013). «Натисніть кнопку», «Тест».

Наукова фантастика як можливість оцінити моральні проблеми сьогодення. Роздуми автора про знецінення людського життя і втрату моральних орієнтирів (оповідання «Натисніть кнопку»). Трагування проблеми батьків і дітей в оповіданні «Тест». Ситуація морального вибору у творах, шляхи її вирішення.

Твори для додаткового читання:

Гарпер Лі «Убити пересмішника».

Майкл Морпурго «Бойовий кінь».

Катаріна Соломун «Виставлю тебе на фейсбук».

Стівен Чбоскі «Привіт, це

<p>повісті «Собаче серце». Критика соціальних експериментів і абсурдного суспільства у творі. Конфлікт натовпу, масової свідомості й інтелекту, культури. Персонажі-двійники (Шариков – Швондер). Роль засобів комічного (сатира, сарказм, гротеск та ін.) у розвінчанні аномальної, антигуманної системи.</p> <p><u>Рей Дуглас Бредбері (1920–2012).</u> «451° за Фаренгейтом». Тривога за майбутнє суспільства в романі-антиутопії «451° за Фаренгейтом». Тема знецінення культури. Провідні мотиви твору – книги (читання), пожежі, тотального контролю, інакомислення тощо. Натовп і влада. Важке прозріння особистості в тоталітарному суспільстві.</p> <p><u>Гарпер Лі (1926–2016).</u> «Убити пересмішника». Проблема входження молоді в дорослий світ, зіткнення із жорстокістю. Моральні ідеали у творі.</p> <p><u>Ерік Вольф Сігел (1937–2010).</u> «Історія одного кохання». Розповідь про зворушливе і трагічне кохання студента, сина мільйонера, до дочки бідного італійського емігранта. Проблеми життя і смерті, любові й відданості у творі.</p> <p>Підсумки. Узагальнення і систематизація навчального матеріалу.</p>	<p>Розквіт класицистичного театру у Франції.</p> <p><u>Мольєр (Жан Батіст Поклен, 1622–1673).</u> Міщанин-шляхтич. Стислі відомості про автора. Мольєр – майстер класицистичної «високої комедії». Критика вад людської вдачі та суспільного життя в комедії «Міщанин-шляхтич». Риси характеру Журдена; його стосунки з оточенням. Сатира та сарказм у творі. «Міщанин-шляхтич» як класицистична комедія.</p> <p>3.3. З літератури Просвітництва. Доба Просвітництва в історії та культурі Європи: центральні ідеї, видатні мислителі, роль суспільної думки та виховання особистості в ідеології просвітників. Доба Просвітництва та Французька революція 1789–1894 рр. Найвизначніші письменники доби. <u>Йоганн Вольфганг Гете (1749–1832).</u> «Прометей». Стислі відомості про автора. Й. В. Гете – універсальний геній та засновник німецької літератури. Переосмислення давньогрецького міфу про Прометея у гетевській поезії «Прометей». Духовна незламність, позиція борця за знедолених у вірші. Просвітницькі ідеали в поезії.</p> <p><u>Фрідріх Шиллер (1759–1805).</u> «Ода до радості». Стислі відомості про автора. Дружба Гете й Шиллера. Ідеал людського братства в «Оді до радості». Моральні цінності, утверджені у вірші. Особливості його побудови.</p>	<p>сьогодення.</p> <p><u>Маркус Френк Зузак (нар. 1975)</u> «Крадійка книжок» АБО Джонатан Сафран Фоер (нар. 1977) «Страшенно голосно і неймовірно близько» (1 твір за вибором учителя).</p> <p><u>Маркус Френк Зузак (нар. 1975).</u> «Крадійка книжок». Історія життя дівчинки Лізель Мемінгер на тлі подій Другої світової війни. Викриття нацизму. Образи «маленьких людей», які опинилися в умовах насильства. Ідеї людяності, добра, порятунку життя й культури.</p> <p><u>Джонатан Сафран Фоер (нар. 1977).</u> «Страшенно голосно і неймовірно близько». Пригоди Оскара Шелла, дев'ятилітнього хлопця, котрий втратив батька 11 вересня 2001 р. Незрозуміла знахідка, що змінює життя хлопчика. Подорож Нью-Йорком як складний шлях до самого себе. Цінності людського буття у сприйманні дорослих і дітей.</p> <p>Підсумки. Провідні тенденції у художній літературі XVIII–XXI ст. Художні відкриття письменників у галузі тематики й проблематики творів, жанрів і стилів. Зображення людини, її внутрішнього світу і життєвих обставин у творах класики й сучасності. Новітні ресурси й засоби популяризації читання творів художньої літератури.</p>	<p><u>Чарлі, або Переваги сором'язливих”</u> <u>Кіра Касс “Відбір”. Алан Мур</u> <u>“Вартові”.</u></p>
--	---	---	--

Інваріантний компонент. Джон Донн. Сонет 19. Педро Кальдерон де ла Барка. Сонети «Про квіти», «Ці rischi світла...». Мольєр.

«Міщанин-шляхтич». Йоганн Вольфганг Гете. «Прометей». Фрідріх Шиллер. «Ода до Радості».

Варіативний компонент 1. Поезії Л. де Гонгори, Ф. де Кеведо, Й. В. Гете, Ф. Шиллера (1–2 твори).

П. Кальдерон де ла Барка «Життя – це сон». Мольєр. «Тартюф». Вольєр «Простак».

Варіативний компонент 2. 3 лірики бароко, драматургії класицизму та літератури Просвітництва (1–2 твори за вибором вчителя).

Частина 4. 3 літератури романтизму та реалізму.

4.1. Загальна характеристика романтизму та реалізму. Романтизм і реалізм – потужні напрями літератури та мистецтва XIX ст. Романтична особистість та її бунт проти дійсності. Центральні романтичні мотиви. Дійсність та вигадка в реалістичних творах. Головні ознаки романтизму та реалізму; найвизначніші представники цих напрямів у літературі XIX ст.

4.2. Мозаїка романтичної поезії.

Крістіан Йоганн Генріх Гейне (1797–1856). “Не знаю, що сталося зі мною...”, “На півночі кедр одинокий...”, “Коли розлучаються двоє...” Стислі відомості про письменника. Романтичні мотиви та щирість почуттів ліричного героя

поезій Гейне. Поетичне потрактування легенди про Лорелею у вірші «Не знаю, що стало зі мною...». Загадкова, згубна краса дівчини у творі. Романтична самотність у вірші «На півночі кедр одинокий»; мрія і дійсність у творі; прийом антитези. Грані кохання у вірші «Коли розлучаються двоє...».

Віктор Марі Гюго (1802–1885).

“Змішані суди”. Стислі відомості про автора. Викриття беззаконня, несправедливості й жорстокості влади у вірші «Змішані суди». Співчуття до переслідуваних і гнаних у творі. Гуманістичний пафос поезії.

Адам Міцкевич (1798–1855).

“Непевність”. Стислі відомості про автора. Любовні переживання у вірші «Непевність». Романтичний сум ліричного героя. Сенс назви твору.

4.3. Історія та природа України в європейській романтичній поезії.

Джордж Гордон Байрон (1788–1824).

Поема «Мазепа». Стислі відомості про автора. Історія написання поеми «Мазепа». Особливості побудови сюжету твору та його історичний контекст. Романтичне кохання в поемі; образи молодого Мазепа та його коханої. Байронічний герой. Природа у творі. Тема війни та образ Карла XII. Ознаки романтизму в поемі.

Міхай Емінеску (1850–1889).

“Буковині”. Стислі відомості про автора. М. Емінеску та Буковина. Образ Буковини та її природи у вірші «Буковині». Романтичні настрої та

мотиви у творі. Внутрішній світ ліричного героя.

4.4. 3 літератури реалізму XIX ст.

Оноре де Бальзак (1799–1850).

«Гобсек». Стислі відомості про автора. О. де Бальзак і Україна. Руйнівна сила влади грошей у повісті «Гобсек» та її втілення в образі Гобсека. Гобсек – скнара-філософ; протиріччя його образу та його узагальнено-символічний зміст. Протиставлення морально хворого аристократичного суспільства світу чесних і скромних «маленьких людей» у творі. Образ оповідача; функції портрету, інтер'єру та художньої деталі в повісті. Зміст фіналу твору.

Інваріантний компонент: Генріх Гейне. «Не знаю, що сталося зі мною...». «На півночі кедр одинокий...». «Коли розлучаються двоє...». Віктор Гюго. «Змішані суди». Адам Міцкевич. «Непевність». Джордж Гордон Байрон. Поема «Мазепа». Міхай Емінеску. «Буковині». Оноре де Бальзак. «Гобсек».

Варіативний компонент 1. Поезії Г.Гейне, Дж. Г. Байрона, П. Б. Шеллі, В. Гюго, М. Емінеску, А. Міцкевича. В. Гюго. «Собор Паризької Богоматері» (ключові епізоди). О. де Бальзак. 3 «Людської комедії». Ч.Дікенс. «Пригоди Олівера Твіста» (2 вірші та 1 прозовий твір за вибором вчителя).

Частина 5. Із зарубіжної літератури XX–XXI ст.

5.1. З літератури доби революцій, світових війн та тоталітаризму.

Зв'язок художньої літератури з історією XX та XXI ст.; її гуманістичний пафос. Розмаїття художніх напрямів і стилів.

Ярослав Гашек (1883–1923).

“Пригоди бравого вояка Швейка”.

Глава VII. “Швейк іде на війну”.

Стислі відомості про автора. Я. Гашек і Україна. Історія створення роману «Пригоди бравого вояка Швейка». Сатиричне зображення Австро-Угорської імперії у творі. Сміх як зброя критики імперської Першої світової війни. Бравий вояка Швейк, його винахідливість, оптимізм і засоби внутрішнього спротиву війні. Маски блазня й удаваного наївного дурня в образі Швейка.

Мартін Німеллер (1892–1984).

«Коли вони прийшли за соціал-

демократами...». Стислі відомості

про автора; його досвід боротьби проти нацизму, перебування в нацистських концтаборах та активної участі в антивоєнному русі після Другої світової війни. Питання морального вибору та відповідальності, суспільної солідарності з жертвами політичних переслідувань та спротиву тоталітарній владі у вірші «Коли вони прийшли за соціал-демократами...». Особливості побудови твору. Верлібр.

Генріх Белль (1917–1985).

«Подорожній, коли прийдеш у

Спа...». Стислі відомості про автора. Викриття руйнівної сили нацизму, страшних наслідків Другої світової війни та катастрофічної розплати за неї німецького народу в оповіданні «Подорожній, коли прийдеш у Спа...». Критика шкільного виховання, зіпсованого нацистською ідеологією. Психологічний та символічний підтекст художніх деталей в оповіданні. Функція головної цитати у творі.

Вільям Джеральд Голдінг (1911–1993). “Володар мух” (ключові епізоди). Стислі відомості про письменника. Задум роману, його історико-культурний контекст та притчово-філософський характер. Специфіка відображення досвіду тоталітаризму в «Володарі мух». Образи Ральфа, Роха, Джека та Саймона у творі; їхній алегоричний зміст. Дитяча «острівна демократія» як критика вад західної цивілізації. Традиції антиробінзонади та антиутопії у творі. Сенс фіналу.

5.2. XX ст. у дзеркалі творів іншомовних авторів з України.

Альфред Маргул-Шпербер (1897–1967). “Про назву концтабору Бухенвальд”. Стислі відомості про письменника. А. Маргул-Шпербер і Чернівці. Трагедія Голокосту в поезії А. Маргула-Шпербера «Про назву концтабору Бухенвальд». Паралелі між українською та німецькою «географією» у творі. Протиріччя між природою й історичною травмою у вірші. Образність твору.

Михайло Булгаков. “Собаче серце”
або Станіслав Лем. Із «Зоряних щоденників Йона Тихого» (Подорож одинадцята) (1 твір на вибір учителя).
Михайло Булгаков (1891–1940). “Собаче серце”. Стислі відомості про письменника. М. Булгаков і Київ. Повість «Собаче серце» – гостра політична сатира на більшовицьку революцію 1917 р. та спричинені нею суспільні перетворення. Критика ідеологічної концепції створення «нової людини» та «нового суспільства» у сатиричній повісті. Центральні персонажі та їхній символічний зміст. Осмислення ролі інтелігенції у (після) революційних потрясіннях країни. Символічний зміст фіналу. Фантастичні та гротескні елементи в повісті.

Станіслав Лем (1921–2006). Із «Зоряних щоденників Йони Тихого» (Подорож одинадцята). Стислі відомості про письменника. С. Лем і Львів. Стисла характеристика циклу «Зоряні щоденники Йони Тихого». Фантастичні мандрівки головного героя як віддзеркалення реалій ХХ ст. Критика суспільства, побудованого на недовірі людей одне до одного, підозрах і доносах у «Подорожі одинадцятій». Літературна форма оповіді. Риси характеру головного героя. Гумористичні й сатиричні елементи у творі.

5.3. Література як сюжет літератури. Художні твори межі ХХ–ХХІ ст.

Корнелія Функе (нар. 1958 р.).

«Чорнильне серце» (ключові епізоди).

Стислі відомості про авторку. Постмодерністська концепція «світу як тексту» у казці «Чорнильне серце». Перетини кордонів між реальністю та друкованим текстом; образи Меггі та її батька як посередників між книгою та світом. Загартування характеру дівчинки у випробуваннях під час неймовірної мандрівки. Перемога над злом у творі.

Інваріантний компонент. Ярослав Гашек. «Пригоди бравого вояка Швейка» (глава VII). Мартін Німеллер. «Коли вони прийшли за соціал-демократами...». Генріх Белль. «Подорожній, коли прийдеш у Спа...». Михайло Булгаков. «Собаче серце» або Станіслав Лем. «Зоряні щоденники Йони Тихого» – за вибором вчителя. Вільям Джеральд Голдінг. «Володар мух» (ключові епізоди). Альфред Маргул-Шпербер. «Про назву концтабору Бухенвальд». Станіслав Лем. «Зоряні щоденники Йони Тихого». Корнелія Функе. «Чорнильне серце» (ключові епізоди).

Варіативний компонент 1. Я. Гашек. Пригоди бравого вояка Швейка (вибрані глави). М. Булгаков. «Фатальні яйця». Вірші німецькомовних поетів Буковини про Другу світову війну. К.І.Галчинський. «Пісня про солдатів з Вестерплатте». Станіслав Лем. «Зоряні щоденники Йони Тихого» (вибрані подорожі). М. Зюзак. «Крадійка книжок».

	<p><u>Варіативний компонент 2.</u> Прозові й поетичні твори про світові війни та тоталітаризм; наукова фантастика та фентезі (2 за вибором вчителя). Підсумки.</p>		
--	---	--	--